

ПОДОЛАННЯ НАСИЛЬСТВА ЩОДО ДИТИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ «БАРНАХУС»

Мицька О. І.

*кандидат юридичних наук,
начальник кафедри правової та спеціальної підготовки
Пенітенціарної академії України
м. Чернігів, Україна*

Будь-який конфлікт негативно впливає на фізичний, психо-емоційний стан кожної людини, а воєнний тим паче. З початку повномасштабного вторгнення р.ф. в Україну, люди зазнали великого горя. Треба лише пригадати скільки беззаконня творили на окупованих територіях представники влади держави – агресора. За даними Уповноваженого Верхової Ради України з прав людини протягом майже 14 місяців повномасштабного вторгнення діти стають жертвами невідбиркових та непропорційних нападів РФ на цивільне населення та цивільні об'єкти; вони отримують каліцтва, стають жертвами сексуального насильства, змушені залишати домівки, втікаючи від жахів війни в інші регіони України або за кордон. Держава-агресор наражає дітей на голод та хвороби, ускладнює діяльність гуманітарних та евакуаційних коридорів. Не менш шокують випадки викрадення, незаконного позбавлення волі, утримання в заручниках, катувань неповнолітніх, цинічного використання дітей для отримання військової переваги [1].

В ст. 51 Конституцією України зазначено, що дитинство охороняється державою [2]. В ст. 30-2 Закону України від 26.04.2001 № 2402-III «Про охорону дитинства» вказано, що держава здійснює захист дітей від сексуального насильства (у тому числі від сексуальної експлуатації та вчиненого з боку батьків або осіб, які їх замінують), а також дітей, які постраждали від такого насильства або стали його свідками (очевидцями). Виявлення дітей, які постраждали від сексуального насильства, приймання та розгляд звернень і повідомлень про вчинення сексуального насильства стосовно дітей, організація надання таким дітям медичної, соціальної, психологічної допомоги здійснюється згідно з порядком, затвердженим Кабінетом Міністрів України [3].

Це стосується і дітей, які постраждали в ході збройного конфлікту. Для забезпечення прав, свобод та найкращих інтересів дитини уряд прийняв Постанову Кабінету Міністрів України від 05.04.2017 р. № 268 «Про затвердження Порядку надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів». Під час

воєнних дій і збройних конфліктів для дитини може бути надано статус постраждалої. Однією з підстав для отримання цього статусу є фізичне, сексуальне насильство [4]. Загальновідомо, що діти на відміну від дорослих є більш вразливими, щодо вчинення у відношенні до них протиправних дій.

З цього приводу необхідно звернути увагу, що соціологи до насильства відносять застосування сили або різного роду погроз по відношенню до певних соціальних суб'єктів або їх власності з метою залякування і примушення до певних дій, в інших тільки спричинення фізичної шкоди тілу або людині за допомогою сили або зброї [5, с. 39].

Для удосконалення системи досудового розслідування та судового розгляду у кримінальних провадженнях за участю дітей, з ініціативи Національної поліції України в межах проекту, що реалізується ГО «Всеукраїнський громадський центр «Волонтер», за підтримки Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, спільно з Міжвідомчою координаційною радою з питань правосуддя щодо неповнолітніх були розроблені методичні рекомендації щодо організації роботи з дітьми за методикою «Зелена кімната» для слідчих та ювенальних поліцейських [6]. На, наше переконання, це дуже вдалий та необхідний простір для вибору компетентними органами правильного підходу для спілкування з дитиною.

Реалізуючи політику правосуддя дружного до дитини держава почала створювати центри захисту та підтримки дітей, які постраждали або стали свідками насильства по системі «Барнахус». Модель «Барнахус» в Україні впроваджується за підтримки Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні та Міжвідомчої координаційної ради з питань правосуддя щодо неповнолітніх.

На, наш погляд, впровадження системи «Барнахус» показує піклування держави за майбутнє покоління, надання комплексної допомоги для подолання наслідків насильницьких дій з боку інших осіб.

Основною метою стандартів якості «Барнахусів» є створення загальної операційної й організаційної систем, які, по-перше, сприятимуть практиці, що запобігає повторній травматизації, забезпечуючи прийнятні для суду свідчення; по-друге, гарантуватиме, що практика відповідатиме правам дитини на захист, допомогу та дружне правосуддя.

Модель «Барнахус» передусім поєднує систему правосуддя та соціальну сферу, які залучені до роботи з випадками насильства й жорстокого поводження з дітьми, та представляє собою «змішану форму організації», де поєднуються практики, правила та переконання різних інституцій.

На відміну від «Зеленої кімнати», про яку йшла мова вище центри створені по системі «Барнахус» здійснюють свої заходи в умовах «чотирьох кімнат».

Кімната № 1 під назвою «Захист дітей» сприяє оцінці потреб у захисті та підтримує подальші заходи, яких вживають по відношенню до дитини-жертви, її братів і сестер у сім'ї.

Кімната № 2 має назву «Кримінальне розслідування та судове провадження»

Дитина допитується у спеціальній кімнаті відповідно до протоколу, заснованого на доказах по справі. Запитання формулюються членами мультидисциплінарної команди та узгоджуються з психологом до початку проведення слідчих дій, допит дитини здійснюється в порядку ст. ст. 225, 232 КПК України.

Кімната № 3 називається «Медичний огляд та лікування». Медична експертиза, дружня до дітей, проводиться спеціалізованими та висококваліфікованими фахівцями, як з метою судово-медичного розслідування, так і для забезпечення фізичного благополуччя та одужання дитини за допомогою відповідних засобів.

Кімната № 4 іменується «Обстеження та лікування психічного здоров'я», де дітям пропонується оцінка їхнього психічного здоров'я / психологічного стану та відповідна підтримка з боку спеціалізованого та висококваліфікованого персоналу, включаючи кризову підтримку, коротко та довгострокову психологічну й соціальну допомогу дитині та членам її сім'ї, що не є кривдниками дитини [7].

Такі модельні центри системи «Барнахус» вже активно здійснюють свою діяльність в таких містах як : Київ, Житомир, Миколаїв, Тернопіль, забезпечуючи тим самим безпечний простір для дітей, які зазнали насильства.

Отже, на наше переконання, такий підхід держави є виправданим та сприяє швидкому, неупередженому та ефективному розкриттю кримінальних та інших правопорушень вчинених у відношенні до дітей. А також забезпечує покращення фізичного стану здоров'я дитини, отримання висококваліфікованої медичної та психологічної допомоги. Реалії сьогодення вимагають створення більшої кількості безпечних просторів для дітей, що постраждали в умовах збройної агресії.

Література:

1 Дмитро Лубінець Спеціальна доповідь НЕПОЗКВІТЛІ. URL: <https://ombudsman.gov.ua/childrenofwar-2023/vstup> (дата звернення: 19.10.2023).

2. Конституція України : Закон України в редакції від 01.01.2020 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 19.10.2023).

3. Про охорону дитинства : Закон України в редакції від 05.10.2023 № 3265-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 19.10.2023).

4. Про затвердження Порядку надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів : затв. Постановою Кабінету міністрів України від 05.04. 2017 р. № 268 дата оновлення 03.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268-2017-п#Text> (дата звернення: 19.10.2023).

5. Самченко М.Ю. Кримінологічна характеристика та попередження сімейного насильства щодо неповнолітніх : дис. ... канд.. юрид. наук. Львів, 2011. 216 с.

6. Методичні рекомендації щодо організації роботи з дітьми за методикою «Зелена кімната» для слідчих та ювенальних поліцейських. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/media/16976/file/Green%20Room%20Methodology%20for%20Police%20Officers.pdf> (дата звернення: 19.10.2023).

7. Модель «Барнахус» : Загальна характеристика і впровадження в Україні. Збірка матеріалів із впровадження моделі «Барнахус» в Україні. URL: https://www.unicef.org/ukraine/media/20941/file/BARNAHUS_web.pdf(дата звернення: 19.10.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-327-2-59>

ПРОБЛЕМА ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ ЗАСУДЖЕНИМИ АБО ПЕРСОНАЛОМ В'ЯЗНИЦЬ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Стрелюк Я. В.

*доктор юридичних наук,
керівник Кіровоградської обласної прокуратури,
професор кафедри управління безпеки, правоохоронної
та антикорупційної діяльності
Міжрегіональної Академії управління персоналом
м. Київ, Україна*

Проблема вчинення злочину засудженими або персоналом місць несвободи Державної кримінально-виконавчої служби України (далі ДКВС України) завжди була актуальною, і викликала серед науковців,